

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitulvm V. Si quando.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

est, si vera. Videri etiam potest Felin. in c. 2. n. 21, & seqq. hoc tit.

NOTANDUM II. Si Princeps Iudici formam secundum iustitiam procedendi in vna causa præscribat, eandem quoque in alijs similibus obseruare debet. Ita hic, & in l. non possunt 11. ff. de legibus. Dixi de hac re in c. 3. de Constit.

CAPITVLVM V.

Si quando.

PARAPHRASIS.

- 1 Alexander III. Papa scribit ad Rauennat. Archiepiscopum, si quando literæ Papales ad eum dirigantur, quæ ab æquitatis ratione quippiam alienum continent, quod turbari ideo non debeat: sed negotij, pro quo scribitur, naturam & qualitatem diligenter considerans, aut mandatum impleat; aut quare implere non possit, causam rationabilem per literas proponat. Neque enim Pontifex ægrè fert, ea mandata non impleri, quæ obreptitiè seu per prauam suggestionem emanarunt.

SUMMARIUM.

1. *Is, ad quem dirigitur rescriptum Papæ, ei parere debet, vel rationabilem causam assignare, cur parere non possit.*
2. *Si Princeps aliquid insolitum, à ratione alienum, vel contra publicam vtilitatem committat, aut mandet, non est executioni mandandum, sed noua declaratio & noua iussio petenda. Idem iuris est in vniuersalibus legibus.*
3. *Principi mandanti quod est contra conscientiam, aut licite impleri non potest, parendum non est: neq. Officiario quamuis constituto cum plenitudine potestatis v.g. Legato Generali belli, si mandet, quod respubl. manifestè noxium, aut intentioni Principis contrarium.*
4. *Princeps ægrè ferre non potest, si re-*

scriptum eius obreptitium tanquam iniquum, & à ratione alienum arguantur.

NOTANDUM I. Si Princeps aliquid insolitum, à recta ratione alienum, aut contra publicam vtilitatem committat, aut mandet, non est executioni mandandum, sed declaratio & secunda iussio petenda. Ita etiam habetur in Authent. Vt nulli Iudicum. §. Et hoc verò iubemus, collat. 9. & c. cum teneamur 6. de præb. vbi dicitur, non esse exequendum mandatum, si id sine scandalo fieri non possit. Videri potest Inno. in c. inquisitioni, de sent. excomm. & S. August. ferm. 6. de verb. Domini, relatus in c. Qui resistit 97. causa 11. q. 3. Gl. in l. 3. ver. Iudices, C. Si contra ius & c. Non timeant miserari Prælati, si veritatem sequantur (arguendo falsitatem) cum Deo & Papa per hoc placeant. Baldus in l. vlt. n. 5. C. Sententiam rescindi non posse, vbi ait, *Clausulam ex certa scientia non operari in his, quæ Princeps presumitur ignorare, vt sunt facta, commercia & bonæ consuetudines locorum.*

Eandem porrò doctrinam non malè existimat Suarez lib. 4. de legib. cap. 16. n. 7. locum etiam habere posse in vniuersalibus Pontificijs legibus: Si videl. lex pro vniuersa Ecclesia, & tota v. g. Europa edita, vni regno aut prouinciæ, ob speciales causas à moribus hominum nimis discrepare, aut seruatu difficillima videatur; expectandum esse, donec Pontifex informatus, iterum rescribat. Imò, addit Suarez, si clarum, seu indubitatum sit, legem nouiter editam ob speciales causas, & consuetudines loci, nequaquam conuenientem esse prouinciæ, obligationem eius per se cessare: Eò quòd Pontifex locorum specialia ignorare censetur c. 1. de Constit. in 6. Et non velle aliquid insolitum aut abhorrens à fidelium moribus statuere, aut præcipere. Vide quæ dixi lib. 1. moral. Theol. tr. 4. cap. 3. n. vlt.

QUESTIO est: Si Papa clerico, qui notoriè indignus est, mandet beneficium conferri, vtrum Commissarius parere debeat? Respondeo cum Abbat. hic n. 3. Ioann. Andr.

Andr. in c. significauit, de off. Ordin. Capella Tholos. decif. 489. Vel manifesta est mens Pontificis, volentis vt huic indigno conferatur, vel non manifesta: Si hoc posterius, superfederi debet, donec Pontifex consultus iterum rescribat. Sin autem prius, iterum distinguendum, num in inhabilitate dispensare possit Pontifex: tunc parendum est mandato, vti colligitur ex cap. 2. de schismat.

3 An dispensare non possit, idque vel quia absolute loquendo casus indispensabilis est, v. g. vt furioso, seu amenti beneficium conferatur; vel consideratis circumstantiis loci, &c. quia graue scandalum, & perturbatio certo orietur, vt sine peccato dispensatio non possit executioni mandari, tunc parendum non est, prout supra dixi, & tradunt Anton. de Butrio & Imola in cit. cap. significauit, in fine, Rebuff. de rescript. & liter. regis art. 1. Gloss. 4. Robertus Maranta in qq. legal. disp. 1. num. 19. quia si Princeps aliquid iubet, quod est contra conscientiam, aut licite impleri non potest, non est ei parendum. Pertinet huc, quod ex sancto Augustino ferm. 6. de verbis Domini refertur in c. Qui resistit 97. causa 11. quaest. 2. *Sed quid? si illud iubeat Princeps, quod non debeas facere? Hic sane contemne potestatem humanam, vt timeas potestatem diuinam.*

Sed & id obiter aduertendum, quod in eodem loco subiungit Augustinus: *si aliquid Proconsul iubeat, & aliud Imperator, numquid dubitatur, illo contempto, illi esse seruiendum?* Itaque acceptandum non est mandatum, nec exequendum, quamuis cum plenitudine potestatis constituti Officiarij, v. g. constituti Legati generalis belli, si quippiam mandet, quod Reipubl. manifeste noxium, aut intentioni Principis contrarium est; quia potestatis plenitudo ad talia se nequaquam extendit: Interea tamen iussus seu mandatum superioris male obtemperantem aliquantulum excusat, vt in externo foro mitius puniendus sit, iuxta reg. Quod quis 24. & quae ibi congerit Glossa in 6.

Adde his doctrinam Ioann. Andr. Anton.

& Imolae in cit. cap. significauit, in fine, Felin. hic num. 6. & 7. quod inferior Principe dispensare in aliqua inhabilitate non possit, nisi praemissa cognitione causae: At vero Princeps ipse, v. g. Papa, tollere arbitrato suo potest inhabilitatem, ex iure positio ortam: ideoque sufficit, quod ex rescripto appareat, auferre voluisse, vt si dicatur: Titio, non obstante quod ex sacerdote illegitime natus sit, parochia conferatur: Eito enim, quod Princeps iusta causa motus non fuerit ad dispensandum, seu habilitandum, tamen impedimentum ablatum est: sed secus est in inferiore, cui concessum non est in lege superioris etiam valide dispensare, nisi ex legitima causa: Non autem censetur ea adesse, nisi eius cognitio fuerit praemissa. Videri potest Franciscus Suarez lib. 8. cap. 13. num. 11. & seqq. & Theolog. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 22. quaest. 1.

NOTANDUM II. Princeps aegre ferre non potest, si rescriptum aut mandatum ex Curia eius per obreptionem emanans, tanquam iniquum, aut a recta ratione alienum, arguatur. Ita hic Pontifex ait: *Patienter sustinebimus, si non feceris, quod prauum nobis fuerit insinuatione suggestum.* Quandoquidem id frequenter accidit, vt Principi multitudine negotiorum occupato, falsa pro veris suggerantur, aut ab ipso non satis cognita scribantur & mandentur, sicuti Impp. testantur in l. 1. Cod. de petit. bonorum sublati lib. 10. *Quoniam plerumque in nonnullis causis inuerecunda perentium inhiatione constringimur, vt etiam non concedenda tribuamus, &c.* Ideo dum eiusmodi obreptitia rescripta non acceptantur, non Principis potestas (qua de disputare sacrilegij instar esse censetur in l. disputare C. de crimine sacrilegij) in debium vocatur, sed scientia & voluntas. Imò vero potestas & auctoritas Principis defenditur, quando id, quod legitime velle non potuit, ne voluisse quidem, neque sciuisse, ostenditur. Videri potest Andreas Gail lib. 2. obseru. 58.

K

Vdair.

Vdalricus Zasius tom. 6. operum lib. 2. conf.
10. fol. 130. edit. Francofurt.

CAPITVLVM VI.

Cùm Ordinem.

PARAPHRASIS.

- 1 Si contra Cisterciensis Ordinis Professos (quippe quos Sedes Apostolica singulari favore prosequitur) rescriptum aliquod super decimis, vel aliis rebus, in quibus specialiter priuilegiati sunt, ab eadem Sede impetratum sit, in quo dicti Ordinis mentio non fiat, non tenentur Regulares ad illud respondere.

SUMMARIVM.

1. Cistercienses sunt priuilegiati, vt non possint ex rescripto Papa conueniri, nisi in eo mentio fiat de eorum Ordine.
2. Priuilegium à Principe concessum potest prescribere formam futuris rescriptis, ita vt ea forma non seruata rescriptum ipso iure sit irritum.
3. Rescriptum iustitia, vel ad lites, valet, etsi in eo mentio non fiat priuilegij eis competentis, contra quos illud emanat, non item rescriptum gratia.
4. Priuilegia Regularium in Corpore iuris non contenta per clausulam generalem Non obstantibus, &c. non reuocantur, secus est, si in corpore iuris contineantur; ad horum enim derogationem addi debet specifica eorum mentio.
5. Priuilegiis ysdem derogatur per clausulam generalem reuocatoriā, licet ea data sint cum clausula, vt nullā contrariā constitutione reuocata censeantur, nisi eorum specialis mentio fiat.
6. Excipiuntur ea, quae cum tali derogatoriā clausula in Corpore Iuris extant; haec enim per legem generalem non reuocantur, nisi specialis eorum mentio & derogatio fiat.
7. Quae per modum contractus priuilegia concessa sunt per clausulam praedictam

- generalem, non reuocantur.
8. Exempti in iudicium vocati non tenentur comparere ad allegandum priuilegium, si in Corpore iuris contineatur.
  9. Episcopus notorie existens in possessione iurisdictionis erga Clericos, aut Regulares intra suam diocesim habitantes, potest contra eos procedere, non attentis eorum, quae offerunt priuilegiis & probationibus, imò nec appellatione.
  10. Si autem dubium sit circa possessionem iurisdictionis, potest extraiudicialiter contra exemptos procedere, etiam censuras comminando; illi autem recusare & appellare ad Pontificem possunt.
  11. Contra Monasterium notorie in possessione exemptionis existens, Episcopus procedere non potest; potest tamen petere exhibitionem priuilegij, aut probationem legitime praescriptionis; interea autem usque ad cognitionem causae in possessione relinquendum est.
  12. Existens intra diocesim, qui de iure communi exemptus non sunt, dicuntur autem se esse exemptos ex priuilegio aut praescriptione, in possessione exemptionis quidem sunt, ab Ordinario tamen citari comparere debent, & priuilegium edere, aut de praescriptione docere; si neutrum horum praestare possint, uti potest Ordinarius iurisdictione suā contra illos.

NOTANDVM II. Priuilegium à Principe concessum potest prescribere formam futuris rescriptis, ita, vt si ea forma seruata non sit, rescriptum ipso iure irritum existat. Ita Anton. hic n. 2. Abb. n. 2. Decius n. 3. Exemplum est hic: Si Ordo aliquis priuilegium habeat, vt per rescriptum conueniri non possit, nisi expressum sit, quod Religiosi sint eius Ordinis v. g. Cisterciensium; hoc in casu si v. g. Parochus aliquis impetret à Sede Apostolica, vt Monasterium S. Stephani intra parochiam suam situm, decimas ex agris suis prestare cogatur, subreptitium, imò irritum erit rescriptum; si in eo expressum non sit, Monasterium esse Ordinis Cisterciensium.

Sed **Q**UÆRITVR hic primò, Num iuxta casum.